

Verslag van de vijfde bijeenkomst Kenniskring Schakelklassen op 4 oktober 2007

De kenniskring geeft gemeenten en andere relevante betrokkenen, zoals schoolbesturen en onderwijsbegeleidingsdiensten de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen op het gebied van schakelklassen en elkaar vragen voor te leggen. Sardes faciliteert dit proces in opdracht van het Ministerie van OCW.

Op 4 oktober namen 16 mensen deel aan de kenniskring schakelklassen in Utrecht. Zij kwamen vanuit alle windstreken en vertegenwoordigden de gemeenten: Assen, Breda, Eindhoven, Emmen, Haarlem, Heerlen, Helmond, Hilversum, Kampen, Oosterhout, Sittard-Geleen, Soest, Tiel, Vianen, Wageningen, Zaanstad, Zaltbommel, Zwolle. Sommige gemeenten hebben de begeleiding en coördinatie van de schakelklassen overgedragen aan een externe instelling, zoals een onderwijsbegeleidingsdienst. Deze hebben in enkele gevallen meer dan één gemeente onder hun hoede.

Onderwerpen

Op deze bijeenkomst zijn, naast de vaste agendapunten, een tweetal thema's besproken aan de hand van praktijkvoorbeelden, namelijk:

- Organisatie van deeltijdschakelklassen
- Organisatie van de verlengde schooldag schakelklas

Landelijke ontwikkelingen

Er staat een brief van de Staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer op stapel over de schakelklassen. In de brief staat informatie over:

- De resultaten van de pilots schakelklassen in het schooljaar 2005-2006.
- De voortzetting van het onderzoek naar de effecten van de schakelklassen.
- Een terugblik op de inrichting van schakelklassen in het afgelopen schooljaar.
- De prestatieafspraken met de G31.

In een bijlage bij de brief worden veelgestelde vragen over de schakelklassen beantwoord en wordt ingegaan op de wijze van verantwoording van het aantal te behalen schakelklasleerlingen voor de G31. De veelgestelde vragen betreffen: extra schakeljaar; inschrijvingseis; mogelijkheden voor leerlingen die halverwege het schooljaar instromen en; mogelijkheden voor extra taallessen in het voortgezet onderwijs. De wijze van verantwoording voor de G31 betreft: meetellen van de schooljaren 2006-2007 en 2009-2010; invulling van de open doelstelling.

NB Deze brief is op 15 oktober verstuurd en is onder andere te vinden op de website schakelklassen: www.schakel-klassen.nl

Berichten vanuit de gemeenten en vragen

Vraag: hoe krijg je als gemeenten een schakelklas op de school en in de wijk waar hij het hardst nodig is? De deelnemers bespreken de voor- en nadelen van een bottom-up versus een

top- down benadering. Wanneer een gemeente de regie stevig in handen wil houden, kan een gemeentebrede inventarisatie worden uitgevoerd naar taalachterstand in het basisonderwijs. Gekeken wordt dan naar de mate van taalachterstand, de groepen waar het het meest voorkomt en de spreiding van leerlingen met taalachterstand over de wijken en scholen. Een gemeente kiest op basis van de uitkomsten vervolgens de scholen c.q. wijken waar een schakelklas wordt opgezet. Een geheel andere werkwijze is die waar scholen en schoolbesturen hun belangstelling voor een schakelklas kunnen tonen en vervolgens de subsidie van de gemeente ontvangt. De gemeente heeft dan wat meer garantie dan bij de vorige benadering dat er met enthousiasme aan de schakelklas wordt gewerkt. Ook komt het voor dat een gemeente het beschikbare budget voor een schakelklas verdeeld over de schoolbesturen die elke hun eigen schakelklas kunnen opzetten.

Deeltijdschakelklassen en verlengde schooldagschakelklassen

Petra Heegsma (Hoffmans en Heegsma) die de schakelklassen begeleidt in Zwolle en Kampen heeft ervaring met de opzet en uitvoering van de deeltijdschakelklas en de verlengde schooldagschakelklas. Zij behandelt een aantal praktijkvoorbeelden, zowel school- als wijkgebonden, en geeft van elk voor- en nadelen aan. Hieruit blijkt dat het erg lastig is om een wijkgebonden deeltijdvariant op te zetten, waarbij de leerlingen van verschillende scholen onder schooltijd minimaal 8 uur per week apart taalonderwijs krijgen. De pogingen om dit te doen, stranden vaak op praktische belemmeringen, zoals het vervoer van leerlingen en de afstemming tussen het deeltijdprogramma en dat in de reguliere groep.

Er zijn wel positieve ervaringen met een schoolgebonden deeltijdvariant op twee verschillende scholen waarbij de schakelklasleerkracht heen en weer reist. Ook nu weer blijkt dat veel staat of valt met een creatieve, gemotiveerde leerkracht. Daarnaast moeten andere varianten dan de voltijdse voldoen aan een aantal voorwaarden wil het succesvol zijn. Er moeten waterdichte afspraken zijn tussen de schakelklasleerkracht en de reguliere groepsleerkracht, het extra taalonderwijs moet onderdeel uitmaken van het reguliere programma, er moet draagvlak zijn binnen de school en zeker in de beginfase externe begeleiding, zowel inhoudelijk als om het proces in goede banen te leiden.

Manon Dijkhuizen (Timpaan Onderwijs Advies & Consultancy) die schakelgroepen begeleidt in Emmen en Assen, neemt het stokje van Petra over en vertelt over een wijkgebonden schakelklas. Ook haar ervaring is dat het 'gesleep met kinderen' weerstand oproept en de afstemming tussen schakelklasleerkracht en de reguliere leerkracht veel aandacht vraagt. Een oplossing kan zijn om alle taallessen uit het reguliere programma te halen en de roosters aan te passen.

In Emmen hebben drie schoolbesturen samen een schakelklas. Een belangrijke voorwaarde voor een dergelijke schooloverstijgende schakelklas is dat de deelnemende scholen bij voorkeur al samenwerken in brede schoolverband of in het kader van VVE en niet te ver bij elkaar uit de buurt liggen. Een praktische oplossing voor het leerlingvervoer kan dan zijn dat de schakelklas wat later begint, zodat ouders eventueel eerst het ene kind en dan het andere naar school kunnen brengen. Indien de schakelklas voor wat oudere kinderen bestemd is, kunnen zij wellicht zelf op de fiets heen en weer.

In de discussie komt naar voren dat het niet altijd alleen maar praktische belemmeringen zijn die een bovenschoolse schakelklas in de weg staan. Er zijn ook andere motieven voor scholen om hier niet aan mee te willen doen, zoals angst voor het verlies van leerlingen, weerstand

tegen samenwerken met een andere school. Een voorwaarde is dat een school een open en flexibele houding heeft en dat de groepsleerkrachten die leerlingen 'leveren' aan de schakelklas positief ten opzichte van deze voorziening staan. Cofinanciering, dus bovenop de bijdrage van de gemeente levert elke school ook een eigen bijdrage, kan een gunstig klimaat creëren waarbij scholen zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor de schakelklas.

Andere onderwerpen die in dit verband aan de orde kwamen:

- Wat leveren de deeltijdschakelklas en de verlengde schooldagschakelklas eigenlijk op? Hoe meet je dat? Behalve naar toetresultaten, kun je ook kijken naar het zelfvertrouwen van leerlingen en de mate waarin ze zich vrij voelen te communiceren in de klas. De ontwikkeling moet per kind bekeken worden, waarbij ook aan de leerling zelf gevraagd wordt wat hij of zij geleerd heeft in de schakelklas. Begin 2008 hopen we meer te weten over de deeltijd en de verlengde schooldag varianten als de resultaten van de landelijke evaluatie bekend worden.
- Hoe zorg je ervoor dat kinderen het hele schooljaar gemotiveerd blijven? Gesuggereerd worden: zorg voor een aantrekkelijk programma; betrek ouders erbij, met name bij de activiteiten buiten school; faciliteer excursies; zorg voor mooie en aantrekkelijke materialen en computers; selecteer leerlingen op basis van hun motivatie en sluit met ouders een contract.
- Hoe motiveer je ouders? Het is belangrijk om ouders zo vroeg mogelijk te betrekken, een individuele benadering werkt het best en ook met oudercontracten zijn positieve ervaringen opgedaan.
- Hoe bewaak je als gemeente, schoolbestuur, externe instelling de kwaliteit van de schakelklas? Nu de schakelklassen op grotere schaal worden ingevoerd, bestaat het risico dat er ook varianten worden ingericht die wellicht minder effectief zijn. Scholen gebruiken soms de 'mazen in de wet' om bestaande voorzieningen te bekostigen als schakelklas (VVE-tutoring, remedial teaching, extra onderwijs-assistent). Het is belangrijk om kwaliteitscriteria te ontwikkelen voor de schakelklas aansluitend bij wat er in de wet- en regelgeving vastligt: voor deeltijd bijvoorbeeld minimaal 8 uur per week, een heel schooljaar, aparte kleine groep. Daar kan dan aan worden toegevoegd: een goede ervaren leerkracht, goede methoden, externe ondersteuning. Wellicht geven de uitkomsten van de landelijke evaluatie handvatten voor het opstellen van kwaliteitscriteria.

Volgende bijeenkomst Kenniskring

De volgende bijeenkomst vindt plaats op 10 januari van 13.00 – 16.30 uur bij Sardes te Utrecht.

Sardes, Utrecht

Karin Hoogeveen en Paul Kooiman